

Erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva kunta, alijäämän kattaminen ja virkavastuu

Kaupunginhallitus 27.10.2025
229/02.00/2025

Esittelijä: Kaupunginjohtaja Jokitalo Juha
Valmistelija: Kaupunginjohtaja Jokitalo Juha, talous- ja hallintojohtaja Pieniniemi Leena

Karkkilan kaupunki on vaarassa ajautua erityisen vaikeaan taloudelliseen asemaan useista eri syistä. Tämän johdosta on tärkeää tiedostaa päätösten valmistelua ja itse päätöksentekoa ohjaavat keskeisimmät säädökset ja periaatteet sekä niihin liittyvät vastuut ja velvoitteet joita on koottuna alla olevaan esittelytekstiin.

Ns. kriisikuntakriteerit

Kun kunta on erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa, käynnistää tiettyjen tunnuslukujen, kriteereiden täytyminen ns. kriisikuntamenettelyn. Kunnan ja valtion tulee yhdessä selvittää kunnan mahdollisuudet turvata asukkailleen lainsäädännön edellyttämät palvelut sekä ryhtyä toimenpiteisiin palvelujen edellytysten turvaamiseksi, jos arviointimenettelyn edellytys täyttyy.

Kunta voi päätyä arviointimenettelyyn seuraavilla eri tavoilla (arviointimenettelyn kriteerit 3 kpl):

- emokunta ei ole kattanut taseeseen kertynyttä alijäämää kuntalain 110 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa tai
- asukasta kohden laskettu kertynyt alijäämä on kunnan viimeisessä konsernitilinpäätöksessä vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltäneenä vuonna vähintään 500 euroa tai
- rahoituksen riittävyttä tai vakavaraisuutta kuvaavat talouden neljä (4) tunnuslukua täyttävät kahtena vuonna peräkkäin säädetyt raja-arvot. (www.vm.fi/kuntatalous)

Kuntalain 110 §:n 3 momentti kuuluu seuraavasti:

”Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Kuntarakennelaissa tarkoitetun uuden kunnan alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa kuntajaon muutoksen voimaantulosta. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. (21.5.2021/419)”

Emokunnan eli Karkkilan kaupungin taseeseen tulee ennusteen mukaan kertymään alijäämä noin kuusi miljoonaa euroa vuoden 2025 tilinpäätöksessä. Kertynyt alijäämä täytyy olla katettuna viimeistään vuoden 2030 tilinpäätöksessä.

Konsernitilinpäätöksen alijäämän määrään vaikuttaa myös konserniin kuuluvien muiden organisaatioiden tilanne ja kyseisten tunnuslukujen tilanteen arviointi etukäteen on haasteellisempaa.

Arviointimenettely voi käynnistyä myös, jos rahoituksen riittävyyttä kuvaavat seuraavat neljä (4) tunnuslukua, joiden osalta kaikki raja-arvot täyttyvät kahtena vuonna peräkkäin, täyttyvät:

1. Kuntakonsernin vuosikatteen (ilman harkinnanvaraista valtionosuuksien korotusta) ja sumu-poistojen suhde on alle 80 %,
2. Konsernin asukasta kohden laskettu lainakannan ja vuokravastuiden määrä ylittää maan kuntakonsernien vastaavan keskiarvon vähintään 50 %:lla,
3. Kunnan tuloveroprosentti vähintään 2,0 yksikköä korkeampi kuin maan painotettu keskiarvo, ja
4. Kuntakonsernin laskennallinen lainanhoitokate on alle 0,8.

Virkavastuu

Perustuslaki 118 § vastuu virkatoimista:

Viranhaltijat ja luottamushenkilöt toimivat virkavastuulla ja vastaavat toimiansa lainmukaisuudesta. Vahinkoa viranhaltijan tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi kärsineellä on oikeus vaatia rangaistukseen tuomitsemista ja vahingonkorvausta julkisyhteisöltä.

Kuntalaki 85 § virheellinen menettely luottamustoimessa:

"Luottamushenkilö hoitaa tointa virkavastuulla, ja häneen sovelletaan rikoslain (39/1889) virkarikoksia koskevia säännöksiä.

Jos on syytä epäillä, että luottamushenkilö on toimessaan syylistynyt virkarikokseen tai muuten menetellyt siinä velvollisuuksiensa vastaisesti, kunnanhallituksen on vaadittava asianomaiselta selitys sekä tarvittaessa ilmoitettava asiasta valtuustolle. Asiasta on viipymättä tehtävä rikosilmoitus, jos kysymyksessä on ilmeinen virkarikos."

Valmistelijan vastuu:

PL 118 § (yleinen virkavastuu): viranhaltija vastaa virkatoimiensa lainmukaisuudesta.

Laki kunnallisesta viranhaltijasta 17 §: muun muassa suoritettava virkasuhteeseen kuuluvat tehtävät asianmukaisesti ja viivytyksettä noudattaen ao. säännöksiä ja määräyksiä. Valmistelija esim. vastaa, että on selvittänyt asiaa riittävästi ja päätöksenteossa ei ole vääriä vaikuttimia.

Esittelijä johtaa valmistelua ja vastaa viime kädessä virkavastuulla esittelystä. Esittelijä vastaa siis asioiden valmistelusta ja siitä että päätöksenteossa on oikeat ja riittävät tiedot. Esittelijä vastaa myös siitä, että valmistelu on tehty hyvin ja riittävästi. Hänellä on virkavastuu oman esittelynsä virheettömyydestä sekä asia- ja oikeuskysymysten selvittelyn riittävyydestä sekä esittelyn sisällön lainmukaisuudesta. Esittelijä on virkavastuussa myös esittelyn perusteella tehdyn päätöksen lainmukaisuudesta.

Päätöksentekoon osallistuneen vastuu:

Päätöksentekoon osallistunut voi ilmoittaa päätöksestä eriävän mielipiteen. Päätöstä vastaan äänestänyt tai eriävän mielipiteen ilmoittanut ei ole vastuussa päätöksestä. Oikeus eriävän mielipiteen esittämiseen on sellaisella henkilöllä, joka on tehnyt vastaehdotuksen tai äänestänyt

päätöstä vastaan, sekä asian esittelijällä, jos päätös poikkeaa päätösehdotuksesta.

Ehdotus:

Kaupunginjohtaja Jokitalo Juha

Kaupunginhallitus merkitsee asian tiedokseen.

Päätös: